

Zpráva o mezinárodní konferenci „The Emergence of Structuralism and Formalism“

Ve dnech 24. až 26. června 2016 se na Katolické teologické fakultě Univerzity Karlovy, v areálu v Thákurově ulici v Praze, uskutečnila mezinárodní konference věnovaná filosofii matematiky. O jejím obsahovém zaměření na první pohled vypovídal již samotný název: *The Emergence of Structuralism and Formalism*. Tuto akci připravili a uspořádali pod záštitou KTF UK a Filosofického ústavu AV ČR členové Katedry filosofie KTF UK (David Svoboda a Prokop Sou-

sedík). Jak napovídá název, tematické rozpětí příspěvků bylo poměrně široké a sahalo od historie uvedených proudů (jak v matematice, tak především ve filosofii matematiky) až po technické příspěvky věnované různým aspektům strukturalismu nebo formalismu.

Organizátorům konference se podařilo zajistit účast jak „otců zakladatelů“, kteří etablovali strukturalismus na půdě filosofie matematiky, Michaela Resnika a Stewarta Shapira,

tak také jednoho z nejvýznamnějších představitelů formalistického přístupu, Michaela Detlefsena. Tato zvučná jména zaručila především účast jejich generačních souputníků (přátel, kolegů, kritiků nebo odpůrců), jako jsou Carl Posy, Mark Steiner, Mathias Schirn, Jan von Plato nebo Daniele Macbeth, ale také řady mladých filosofů a doktorandů (M. Gabbay, J. Wigglesworth aj.). Potěšitelným faktem byl také poměrně hojný počet českých a slovenských badatelů, z nichž se konference zúčastnili Vojtěch Kolman, Ladislav Kvasz, Josef Menšík, Prokop Sousedík, David Svoboda a Vítězslav Švejdar. Těm konference poskytla mimo jiné výjimečnou příležitost vstoupit na „domácí půdě“ do dialogu s předními představiteli významných současných proudů ve filosofii matematiky. Profesor Švejdar využil této příležitosti k prezentaci dějin školy moderní české logiky, již ztělesňují taková jména jako Petr Vopěnka či Petr Hájek.

Nelze detailně popsat a shrnout všechny přednesené příspěvky, a proto stručně představím alespoň některé z mého pohledu zajímavé přednášky: Michael Resnik pojal svoji přednášku *Non-Ontological Structuralism* osobně a podal v ní svědectví o své cestě ke strukturalismu. Začal tím, že shrnul hlavní myšlenky obsažené ve své slavné monografii *Mathematics as a Science of Patterns*, v níž zastával ontologickou formu strukturalismu, přičemž ovšem následně uvedl, že později se postupně přiklonil, především pod vlivem Quinea, k pozici, kterou označil jako ne-ontologický strukturalismus. Stewart Shapiro ve své přednášce *Neo-*

logicism, Structuralism and Frege. Application Constraints, kterou přednesl ve spolupráci se dvěma mladšími kolegy (kognitivním vědcem Richardem Samuelsem a filosofem Erikem Snyderem), polemizoval s tezí formulovanou současnými neo-logicisty (např. Crispinem Wrightem), podle níž jedině neo-logicismus je schopen (díky principu abstrakce) vybudovat základy matematiky, které současně zdůvodňují její aplikovatelnost. Shapiro a jeho kolegové se snažili ukázat, že strukturalismus za neo-logicismem v ničem nezaostává a dokáže totéž v neméně míře. Filosoficky velmi podnětná byla přednáška Marka Steinera *Wittgenstein against Formalism*, která se zabývala výkladem Wittgensteinových přednášek o základech matematiky z roku 1939 a především jeho střetem s Alanem Turingem. Mohu-li přidat jednu osobní poznámku, musím přiznat, že jsem se vždy domníval, že to byl Wittgenstein, kdo v diskusi s Turingem tahal za kratší konec a že z diskuse vyšel vítězně Turing. Proto pro mě bylo překvapivé, že se Steinerovi podařilo Wittgensteinovu pozici vyložit s takovou jasností a přesvědčivostí, že Turingovy protiargumenty neměly šanci. Přednáška tak byla pozoruhodným skloubením analytického výkladu Wittgensteinova textu a rétorické prezentace.

Kromě široce pojatých přednášek byla na konferenci prezentována řada příspěvků technického nebo exegetického charakteru. Především dílo Davida Hilberta, jednoho ze zakladatelů formalismu, bylo předmětem mnohých detailních analýz, jejichž autory byli Mi-

chael Detlefsen, Fiona Dohertyová, Jan van Plato a Mathias Schirn. Kromě toho se řada příspěvků věnovala dílčím problémům strukturalismu a jeho různým podobám. Je zajímavé, že poměrně jasně zazněly také kantovské motivy, a to zejména v přednáškách Daniely

Macbethové, Carla Posyho či Vojtěcha Kolmana.

Závěrem možno konstatovat, že organizátoři do Prahy přilákali mnoho významných osobností a podařilo se jim do tří dnů koncentrovat velké množství zajímavých přednášek.

Ladislav Kvasz